

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΑΡΓΟΛΙΔΟΚΟΡΙΝΘΙΑΣ*

Βαρὺ πλῆγμα ὑπέστη ἡ Δ' Ἀρχαιολογικὴ Περιφέρεια ἐκ τοῦ ἐπελθόντος αἰφνιδίως τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1966 θανάτου τοῦ συναδέλφου Σεραφεῖμ Χαριτωνίδη, ἀνδρὸς μεγίστης ἀξίας, ὅστις, κατὰ τὸ βραχὺ χρονικὸν διάστημα τῆς τελευταίας παραμονῆς του εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ Κορινθίαν, προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας. Ἐνθουσιώδης θεράπων τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀκαταπόνητος μελετητὴς κατέλειπεν ἐν πλήρει τάξει, μετὰ μεθοδικότητος καὶ εὐσυνειδησίας συλλεγὲν ἀρχαιολογικὸν ὕλικόν, ἡμερολόγια, φωτογραφικὸν ἀρχεῖον καὶ σχέδια τῶν ἀνασκαφῶν του ἐξ ὀλοκλήρου τῆς ὑπ' αὐτὸν περιφερείας. Ἡ Δ' Περιφέρεια, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἄλλων συνεργατῶν τοῦ ἀειμνήστου Χαριτωνίδη, ἐλπίζει νὰ δυνηθῆ νὰ προβῆ εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν ἀνασκαφῶν τῆς περιοχῆς εἰς τόμον ἀφιερωθησόμενον εἰς μνήμην τοῦ ἀποβιώσαντος Ἐφόρου.

Αἱ ἀνασκαφαὶ συνεχίσθησαν κανονικῶς καὶ εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ εἰς τὴν Κορινθίαν, κυρίως εἰς τὰς περιοχάς, ὅπου ἀνευρέθησαν τυχαίως ἀρχαιότητες, διὰ τῆς προϊσταμένης τῆς Ἐφορείας καὶ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἰ. Παπαχριστοδοῦλου.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ

Ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι σχεδὸν τοῦ τέλους τοῦ ἔτους συνεχίσθησαν, μὲ μικρὰς διακοπὰς, αἱ ἀνασκαφαὶ πλησίον τῆς Ἀρχαίας Κορίνθου, ἐπὶ τῆς νέας Ἐθνικῆς ὁδοῦ Κορίνθου - Πατρῶν, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Ἐφόρου Εὐαγγ. Πρωτονοταρίου - Δειλάκη. Εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ἔλαβον μέρος κατὰ διαστήματα, ὡς ἐπιστημονικὴ βοήθος ἡ δ. Γ. Πολλάτος, ὡς βοηθὸς καὶ σχεδιαστὴς ὁ κ. Στρ. Δειλάκης, καὶ ἐβοήθησαν οἱ φύλακες ἀρχαιοτήτων κκ. Σπυρ. Μαρινός καὶ Σπυρ. Γκουριώτης.

Λόγῳ τῆς φύσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ὁδοῦ, ἡ ἀνασκαφὴ ἔλαβεν ἀρχικῶς μορφήν διασώ-

* Ἐδχαρίστως πρέπει νὰ ἀναγγεῖθῃ ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἀπόδοσις εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀργους τοῦ κλαπέντος κατὰ τὸ παρελθὸν μαρμαρίνου Πανός. Ἡ ἀνεύρεσις ἐγένετο κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς Ἀσφαλείας Ἀργους. Ὡσαύτως, κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς Ἐφορείας Ἀρχαιοπαλαιῶν κλπ., ἐπετεύχθη ἡ παράδοσις εἰς τὸ Μουσεῖον Κορίνθου τῆς κλαπέσις κατὰ τὸ 1966 λεοντοκεφαλῆς ἐκ τῆς Ἱερᾶς Κρήνης τῆς Κορίνθου. Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ ἔτους ἀνευρέθη ὑψιστάτου ταφικὸν ἀνάγλυφον, ἀνήκον εἰς τὸν C. Valerium C. Τοῦτο εἶχεν ἀπαχθῆ ὑπὸ ἀρχαιοκαπήλων ἐκ τῆς περιοχῆς Παλαιᾶς Κορίνθου, ἀνεκαλύφθη δὲ κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς Ἀσφαλείας Ναυπλίου. Τοῦτο θὰ δημοσιευθῆ συντόμως εἰς τὰ ΑΑΑ.

σεως τῶν στοιχείων μᾶλλον ἢ συστηματικῆς ἐρεύνης. Ἐν τῇ προόδῳ τῶν ἐργασιῶν, ὁμως, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρεύνης ὑπῆρξαν ἱκανοποιητικά. Ἡ ἀνασκαφὴ διετέλεσε εἰς δύο κυρίως σημεῖα. Πλησίον τῆς διασταυρώσεως τῆς νέας ὁδοῦ μετὰ τῆς παλαιᾶς ἀγροτικῆς ὁδοῦ πρὸς Π. Κόρινθον καὶ παρὰ τὴν θέσιν Κρητικά, ἐπὶ τῆς νέας ἀγροτικῆς διακλαδώσεως πρὸς Π. Κόρινθον. Πλὴν τῶν οἰκοδομικῶν λειψάνων διεπιστώθη, ὅτι πυκνότερον νεκροταφεῖον ἐκάλυπτε τὴν ΒΔ. πλευρὰν τῆς κάτω πόλεως καὶ εἰς μεγάλην ἔκτασιν, κατὰ τοὺς τελευταίους π.Χ. χρόνους καὶ τοὺς πρώτους μεταχριστιανικούς. Ἡ νεκρόπολις αὕτη κατέλαβε τὸν χώρον παλαιότερων ταφῶν τῶν τελευταίων ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἡ χρῆσις τῆς δὲ ὑπῆρξε συνεχῆς καὶ πυκνοτάτη.

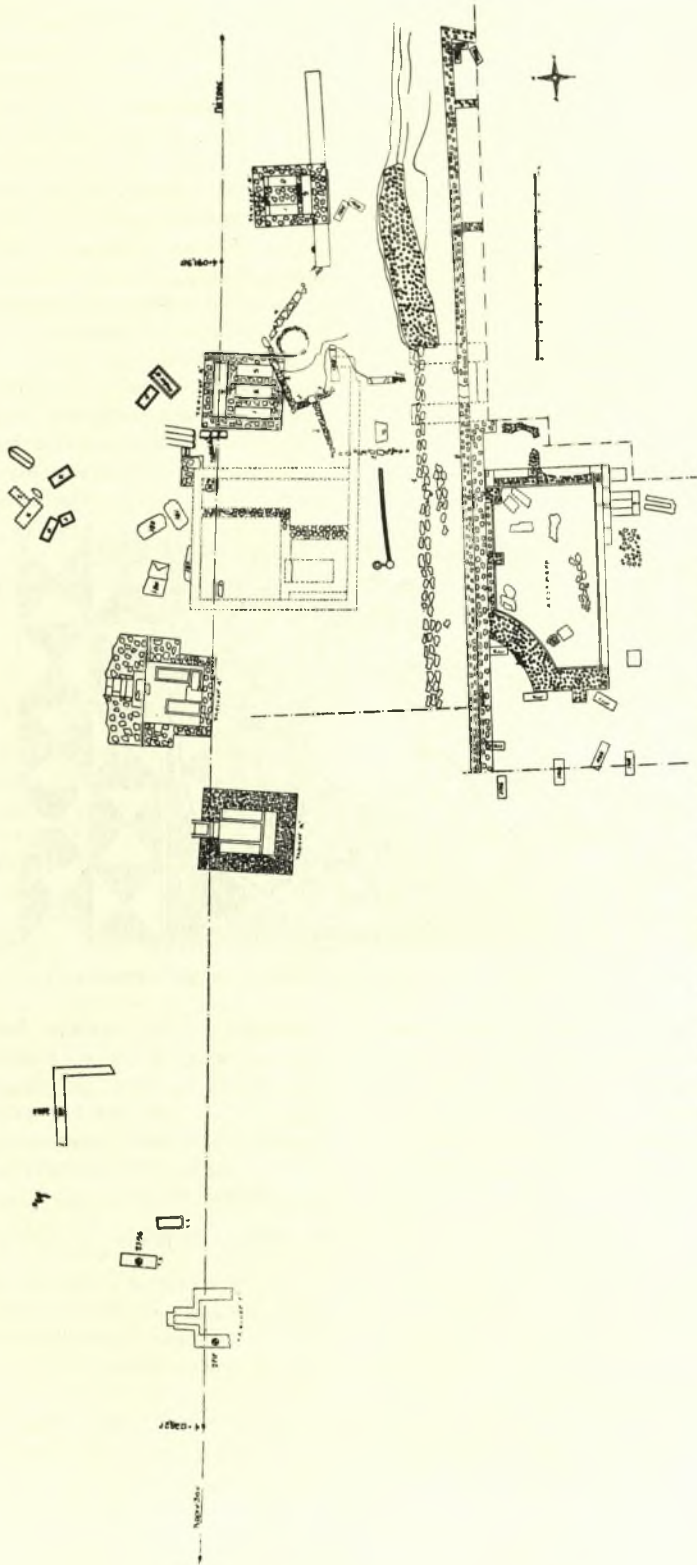
Ι. ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑ ΛΕΙΨΑΝΑ

α. Περιοχὴ Κεραμεικοῦ Β

Εἰς τὸ ἀνάτατον στρῶμα τῆς περιοχῆς, ΒΔ. τοῦ Κεραμεικοῦ (Πίν. 67 α' Σχ ἐ δ. 1), ἀνευρέθησαν, σχεδὸν ἰσοπεδωμένα ἐκ τοῦ μηχανικοῦ ἐκσκαφέως, τὰ λείψανα ρωμαϊκοῦ κτίσματος. Δυστυχῶς ἡ κατάστασις αὐτοῦ ἦτο τοιαύτη, ὥστε οὐδὲ αἱ θύραι τῶν διαμερισμάτων ἦτο δυνατόν νὰ ἐντοπισθοῦν. Ἡ νεώτερα αὕτη καταστροφὴ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀρχίσει ἀρχαίῳθεν διὰ τῆς χρήσεως τῆς περιοχῆς ὡς νεκροταφεῖου. Ἐκ τοῦ κτίσματος τούτου ἐσώζετο μόνον τὸ ψηφιδωτὸν δάπεδον μικροτάτου δωματίου (Σχ ἐ δ. 2)¹. Τοῦτο περιελάμβανε ἐξωτερικῶς γεωμετρικὰ σχήματα καὶ εἰς τὸ κεντρικὸν τετράγωνον εἰς μὲν τὰς γωνίας ἀνά δύο δελφίνας, ἐντὸς δὲ ἐπαλληλως ἐγγεγραμμένων κύκλων τὸ κεντρικὸν θέμα, τὸ ὅποιον δυστυχῶς εἶχε καταστραφῆ. Προφανῶς τὸ ὅλον συγκρότημα ἀνήκεν εἰς οἰκίαν τῶν ὑστάτων ρωμαϊκῶν χρόνων.

Μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον παρουσίασεν οἰκοδόμημα τῶν πρωτοκορινθιακῶν χρόνων, Ἄλφα ὀνομασθέν, τοῦ ὁποῖου ἐσώζετο μόνον μία σειρὰ λίθων, ἄνευ οὐσιαστικῆς ὑποθεμελιώσεως. Προφανῶς τὸ ἀνώτερον τμήμα τῶν τοίχων θὰ ἀπετελεῖτο ἐξ ὀμῶν πλίνθων. Ἀρχικῶς ἐνομίσθη, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ὑψιδοειδοῦς κτίσματος. Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ὁμοῦ τῶν ὑπερκειμένων τοίχων τῆς προμνησθείσης ὑστερορωμαϊκῆς οἰκίας, ὡς καὶ τμήματος τοῦ ταφικοῦ μνημείου Α, τὸ ὅποιον ὁμοίως εἶχε καταλάβει

1. Τὸ δάπεδον ἀπεκολλήθη ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Δειλάκη καὶ μεταφέρθη εἰς τὸ Μουσεῖον Παλαιᾶς Κορίνθου. Διαστάσεις ψηφιδωτοῦ 1.20x2.20 μ.

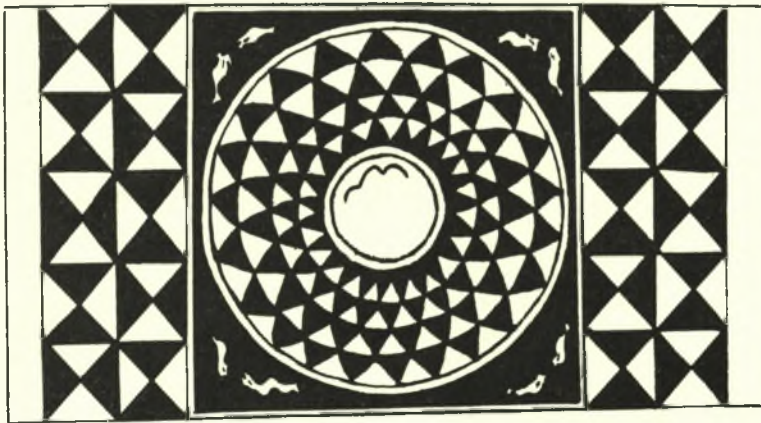
Σχ. 1. Κόρινθος. 'Εθνική οδός. Περιοχή Κεραμεικού Β

μέρος του οικοδομήματος, απέδειχθη, ότι τοῦτο εἶχε ἀκανόνιστον πῶς σχῆμα, ἐν εἰδει ἀνοικτοῦ κατὰ τὴν μακρὰν πλευρὰν τραπέζιου². Τὴν γωνίαν τοῦ κτηρίου κατελάμβανε κυκλικὸν ἐξ ἀργῶν λίθων κτίσμα, ἐσχάρα, ἐντὸς τῆς ὁποίας δὲν εὐρέθησαν σαφὴ ἴχνη πυρᾶς (Σχέδ. 1)³. Δυστυχῶς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἡδὴ χρόνων εἶχεν ὑποστῆ διαταράξεις ἢ περιοχὴ ἐκ τῶν ἐπαλλήλων ταφῶν, ἐκ ρωμαϊκῶν λειψάνων τοίχων, ὡς καὶ ἐκ τινος ὑστέρων ρωμαϊκῶν χρόνων ὁδοῦ, διερχομένης ἀπὸ Α. πρὸς Δ. (Σχέδ. 1· Πί ν. 67 α). Ὡς ἐκ τούτου, οὔτε τὸ ὄλικόν σχέδιον τοῦ οικοδομήματος οὔτε αἱ διαστάσεις αὐτοῦ κατέστη δυνατόν νὰ καθορισθοῦν. Βέβαιον πάντως εἶναι, ὅτι ὁ προσανατολισμὸς τούτου ἦτο ἀπὸ Α. πρὸς Δ., παρουσιάζων ἐλαφρὰν ἀπόκλιση πρὸς Ν. Εἶναι προφανές, ὅτι τὸ περιλαμβάνον τὴν στρογγύλην ἐσχάραν δω-

τὴν μελέτην τῶν ὀστράκων, τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν οἰκοδομήσεως τοῦ κτηρίου.

Εὐθὺς πρὸς Β. ἀπεκαλύφθη μακρὸς κτιστὸς τοίχος θ, ἔχων κατεύθυνσιν ἀπὸ Δ. πρὸς Α. Ἐπ' αὐτοῦ εῑρείδονται κάθετοι τοῖχοι διαχωριστικοὶ διαμερισμάτων, ἐν μέρει μόνον ἐρευνηθέντων. Καὶ ἐνταῦθα οἱ μεταγενέστεροι τάφοι ἔχουν ἐπιφέρει διατάραξιν τῶν στρωμάτων. Πρόκειται πάντως περὶ κτισμάτων ὑστάτης ρωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Εἰς τὸν Β. τομέα, πλέον ἐνδιαφέρουσα ὑπῆρξεν ἡ ἀνεύρεσις μνημειῶδους κατασκευῆς δεξιαμενῆς, ἀνηκούσης εἰς κτήριο, τοῦ ὁποίου τὰ κυρίως διαμερίσματα πρέπει νὰ ἐκτείνωνται ἐπιβορειότερον ἐκτὸς τῆς περιοχῆς, τὴν ὁποίαν ἡδὴ καταλαμβάνει ἡ νέα ἐθνικὴ ὁδός. Ἡ δεξιαμενὴ εἶχεν ὀρθογώνιον σχῆμα, πλὴν τῆς ΝΑ. γωνίας αὐτῆς, ἣτις ἀπετελεῖτο ἐξ ἑλλησοειδοῦς

Σχέδ. 2. Κόρινθος. Περιοχὴ Κεραμικοῦ Β. Ψηφιδωτὸν δάπεδον

μάτιον ἦτο τὸ τελευταῖον καὶ ὅτι πρὸ αὐτοῦ πρὸς Α. ὑπῆρχε καὶ ἕτερα αἶθουσα⁴. Ἡ θεμελίωσις τοῦ οικοδομήματος ἔχει γίνεαι ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ βράχου, ἢ δὲ διατηρηθεῖσα ἐπίχωσις ἦτο μικροτάτη, ἀλλ' ἐπαρκῆς διὰ νὰ μελετηθῆ συστηματικῶς καὶ νὰ ἀποδώσῃ μετὰ

σχήματος τοίχου (Σχέδ. 1)⁵. Οἱ τοῖχοι ἦσαν κατεσκευασμένοι διὰ μεγάλων κυβολίθων, ἔφερον δὲ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἐπίχρισμα. Ἐπὶ τῶν τοίχων εἶχον προστεθῆ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἕτεροι ἀμελεστέρως κατασκευῆς τοῖχοι, σχέσιν, προφανῶς, ἔχοντες πρὸς τὸν μακρὸν τοῖχον θ.

β. Περιοχὴ Κρητικῶν (Σχέδ. 3· Πί ν. 68 β)

Τὸ κυριώτερον εὕρημα τῆς περιοχῆς εἶναι ὁδός (Σχέδ. 3· Πί ν. 69 α) κεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ βράχου με κατεύθυνσιν ἀπὸ ΝΔ. πρὸς ΒΑ., ἦτοι ἀπὸ Ἀρχαίας Κορίνθου πρὸς Λέχαιον. Ἡ ὁδός ἀκολουθεῖ περίπου τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν πρὸς τὴν νεὰν ἀγροτικὴν

2. Βλ. Σχέδ. 1 καὶ Πί ν. 67 β καὶ 68 α. Τοίχος α, μήκ. 5, πλ. 0,45 μ., τοίχος β, μήκ. 4,50, πλ. 0,45 μ., τοῖχοι γ-η, μήκ. 2,50, πλ. 0,45 μ.

3. Οὐδὲν ἀνευρέθη ἐσωτερικῶς. Τὸ περιχέλιωμα ὠρίετο διὰ μιᾶς μόνον σειρᾶς λίθων, διαμ. 1 μ.

4. Ἡ πλήρης συνάρτησις τοῦ τοίχου γ πρὸς τὸν η δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀποδειχθῆ ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν καὶ μόνης, λόγῳ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν διασωθέντων λίθων. Πάντως εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου καὶ ἡ μελέτη ὄλων τῶν μετὰ προσοχῆς συλλεγέντων ὀστράκων ἐκ τῶν ἀντιστοιχῶν δαπέδων θά δώσῃ μετὰ βεβαιότητος τὴν ἀπάντησιν.

5. Πλ. δυτικὸν τοῖχον 1, βορείου 0,40 - 0,45, ἀνατολικὸν 1,10 μ.

δόδον. Ἐπ' αὐτῆς διακρίνονται βαθεῖαι ἀυλακώσεις ἐκ τῶν τροχῶν ἀρμάτων καὶ ἀμαξῶν· ἡ ἐπιχώσις ἦτο παχυτάτη, περιέχουσα πλῆθος ὀστράκων. Διὰ τῆς περαιτέρω ἐρεύνης θὰ ἀποδειχθῆ, ἐὰν αὐτὴ ἀπετέλει τμῆμα τῆς ὁδοῦ Λεχαίου, ἥτις δὲν ἔχει μέχρι σήμερον ἀνευρεθῆ. Ἡ ὑπαρξίς πυκνοῦ νεκροταφείου, ὡς καὶ ἡ ἀνεύρεσις ἀξιολόγων ταφικῶν μνημείων ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως, ὅτι, καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ κυρία πρὸς Λέχαιον ὁδός, θὰ πρέπει νὰ εἶναι παράλληλος τῆς κυρίας ἀρτηρίας καὶ πλησίον αὐτῆς.

Κατὰ τὰ λοιπὰ, τὰ οἰκοδομικὰ λείψανα τῆς περιοχῆς αὐτῆς δὲν ἀπέδωσαν σπουδαῖα στοιχεῖα, δεδομένου ὅτι εἶχον καταστραφῆ ὑπὸ τῶν ταφῶν. Διάφοροι τοῖχοι ἀνήκουν πιθανῶς εἰς ταφικούς περιβόλους.

Ἄπαντες οἱ ἡμικατεστραμμένοι τοῖχοι καὶ τὰ οἰκοδομικὰ λείψανα ἔχουν χρησιμοποιηθῆ ὡς ἐρείσματα τῶν μεταγενεστέρων τάφων τῆς περιοχῆς.

II. ΤΑΦΑΙ

Α'. Περιοχὴ ΒΑ. τοῦ Κεραμικοῦ Β

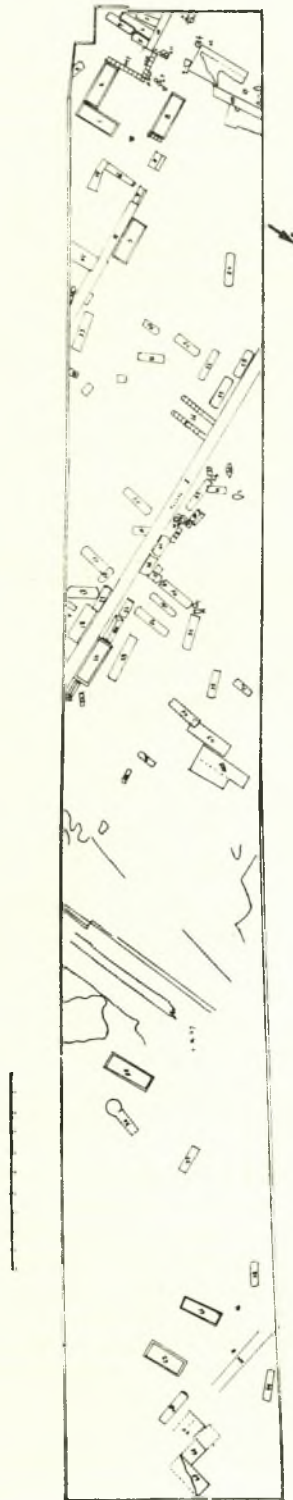
α'. Αἱ ἀπλούστεραι ταφαὶ ἦσαν κοινοὶ λάκκοι ἄνευ σημάτων. Οἱ νεκροὶ ἔφερον συχνάκις ἐντὸς τοῦ στόματος χαλκοῦν νόμισμα. Ἐνίοτε οἱ λάκκοι ἐκαλύπτοντο διὰ διπλῆς σειρᾶς κεράμων, σχηματίζουσῶν ὀξεῖαν γωνίαν. Εἰς τρεῖς περιπτώσεις εὐρέθησαν λάκκοι καλυπτόμενοι ὑπὸ μεγάλων πλακῶν.

β'. *Κεραμοσκεπεῖς τάφοι*, φέροντες δάπεδον καὶ ἐπικάλυψιν διὰ κεράμων. Οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο κατὰ τὸ πλεῖστον μεμονωμένως καὶ σπανίως ἔφερον πενιχρὰ κτερίσματα, μικρὰς πρόχους, δακρυδόχους. Εἰς ἑνίας περιπτώσεις ἔφερον ἐξωτερικῶς καὶ πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς κεφαλῆς πήλινον ἀγγεῖον. Αἱ ἐντὸς κεράμων ταφαὶ ἦσαν πυκνόταται καὶ ἐνίοτε ὑπερέκειντο ἀλλήλων.

γ'. *Σαρκοφάγοι* πώρινοι κατὰ τὸ πλεῖστον (Πίν. 67 β, κατὰ τὸ ἀνώτατον τμῆμα). Αἱ πλεῖστα εἶχον παλαιόθεν συληθῆ. Ἐκαλύπτοντο διὰ δύο ἢ τριῶν πλακῶν ἐκάστη καὶ μικροτέρων λιθαρίων, ἦσαν δὲ τελείως κεναὶ ἢ περιείχον ἓνα μόνον ἀκτέριστον νεκρὸν.

δ'. *Ταφαὶ ἐντὸς ἀγγείων* ἐσημειώθησαν μεμονωμένως.

ε'. *Οἰκογενειακοὶ τάφοι*. Ὁ πλέον ἀξιόλογος τύπος τάφων ἐν τῇ περιοχῇ εἶναι ὁ τῶν κτιστῶν, ἐν μέρει ἐντὸς τοῦ βράχου λαζευτῶν τά-

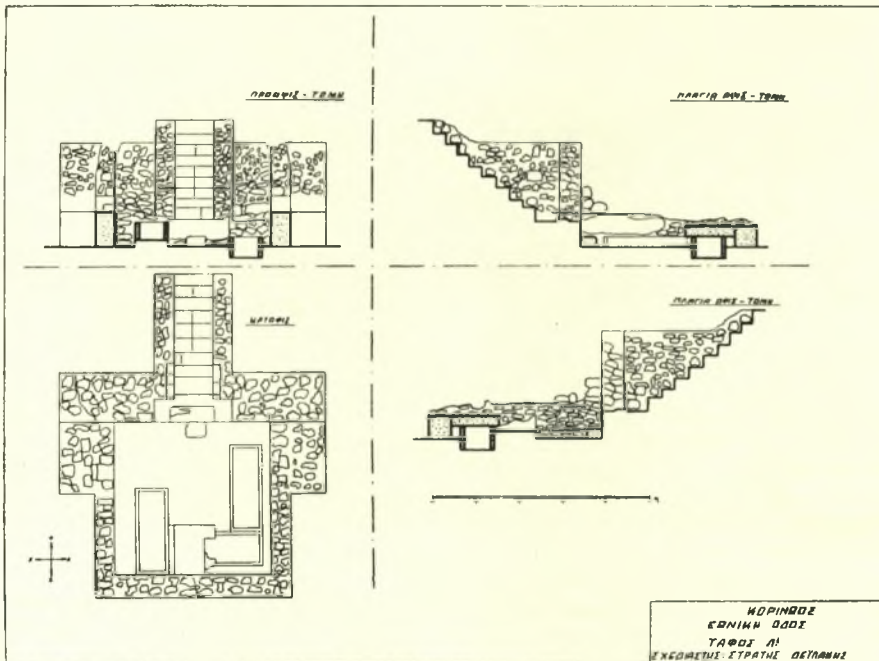
Σχ. 3. Κόρινθος. Ἐθνικὴ ὁδός. Κρητικά. Ἀνασκαφὴ 1967

φων, οίτινες φέρουν ένιστε γραπτήν διακόσμησιν ἐπὶ τῶν ἐπιχειρισμένων τοίχων.

Εἰς τὴν ΒΔ. τοῦ Κεραμικοῦ Β περιοχὴν ἀνευρέθησαν ἕξ τοιοῦτοι τάφοι, ὧν οἱ πλείστοι κατεστραμμένοι. Ὁ πλέον ἀξιόλογος ἦτο ὁ Λάμβδα (Σχέδ. 4· Πίν. 69 β), ὅστις διεσώζεται ἐπαρκῶς, ἵνα ἀποδώσῃ πλήρη περί τῆς κατασκευῆς του στοιχεῖα. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ἐπιχῶσις εἶχε παραμείνει ἀθικτος.

Ἦτο ἐκτισμένος δι' εὐμεγέθων ἀργῶν λίθων καὶ ἀφθόνου κονιάς. Ἐσωτερικῶς οἱ τοῖχοι ἔφερον ἐπιχρίσμα κατὰ τὸ σωζόμενον κατώτερον τμήμα, ἐρυθροῦ χρώματος. Ἡ πρόσβασις ἐγένετο διὰ στενοῦ διαδρόμου, εὕρισκομένου εἰς

οἷς δάκτυλος ἀγάλματος, πλῆθὺς ὀστράκων, πήλινος λύχνος καὶ δύο μεγάλοι ἀστράγαλοι. Ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ἀνευρέθησαν ἐν ἀφθονίᾳ λείψανα ἀπηνθρακωμένης οὐσίας καὶ σιδηροῖ ἤλοι, ἀνήκοντες προφανῶς εἰς μικρὰν θύραν τῆς εἰσόδου πρὸς τὸν θάλαμον. Τὸ δάπεδον τοῦ θαλάμου ἀπετέλει ἡ σκληρὰ κιμιλιά. Ἐντὸς τῶν τοίχων πρὸς Δ. καὶ Α. ἠνοίγοντο δύο ταφικαὶ κόγχαι. Ἐντὸς τῆς πρὸς Α., ἥτις διειτηρεῖτο σχεδὸν ἀκεραία, ἀνευρέθησαν ὀστὰ ἐκ ταφῆς. Ἡ ἐντὸς τοῦ τάφου ἐπιχῶσις ἔφθανε τὸ 1.20, εἰς τινα σημεῖα δὲ μέχρι τοῦ 1.40 μ., περιελάμβανε δὲ σχεδὸν ἕξ ὀλοκλήρου ὀστὰ, θραύσματα ἀγγείων, ἀκέραια ἀγγεῖα, πλῆθος λύχνων, οἱ

Σχέδ. 4. Κόρινθος. Ἐθνικὴ ὁδός. Τάφος Λ'

τὴν Ν. πλευρὰν καὶ φέροντος ἑννέα βαθμίδας ἐξ ἐργασμένων λίθων. Ὁ τάφος ἐκαλύπτετο διὰ καμαρωτῆς στέγης. Τὰ ἴχνη τῆς θόλου διεκρίνοντο ἐπὶ τοῦ Ν. τοίχου ἐπαρκῶς, ὥστε νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν ἀναπαράστασιν (Σχέδ. 5).

Ὁ δρόμος καὶ τὸ Ν. τμήμα τοῦ τάφου ἐσώζοντο σχεδὸν μέχρι τῆς ὀροφῆς, ἐνῶ τὸ Β. τμήμα εἶχε κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποκοπῆ κατὰ τὰ ἀνώτερα τμήματα τῶν τοίχων.

Κατὰ τὸν καθαρισμόν ἐντὸς τοῦ δρόμου ἀνευρέθησαν τεμάχια ἐκ μαρμαρινῶν γλυπτῶν, ἐν

ὅποιοι προφανῶς ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ φωτισμόν κατὰ τὰς ταφάς⁶. Εἰς τὸ δάπεδον τοῦ ταφικοῦ μνημείου εὐρέθησαν τρεῖς λάρνακες, χρησιμοποιοθεῖσαι δι' ἐπαλλήλους ταφάς καὶ ἀκολούθως ὡς ὀστεοθήκαι. Χαρακτηριστικὸν τυγχάνει, ὅτι καὶ τὰ μικρὰ διάκενα μεταξὺ τῶν λαρνάκων περιεῖχον ἐπιχῶσιν ἕξ ὀστέων καὶ ὀστράκων.

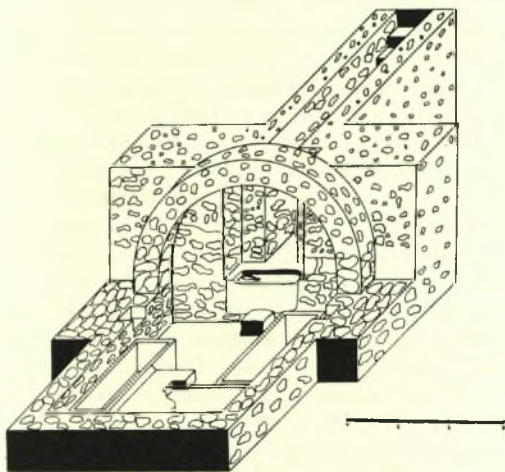
Β'. Περιοχὴ Κρητικῶν (Πίν. 68 β)

Τὰ αὐτὰ εἶδη ταφῶν ἀνευρέθησαν καὶ εἰς τὴν

6. Πρβλ. Corinth IV, II pl. VII, 148, τυρ. XX68 καὶ pl. VII. 425, τυρ. XX IX.

περιοχήν Κρητικῶν, πλὴν τῶν κτιστῶν ταφικῶν μνημείων. Τοιαῦτα ὅμως εἶχον ἀνευρεθῆ εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν παλαιότερον ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου Σ. Χαριτανίδου (ΑΔ 22 (1967): Χρονικά, σ. 166 κ.έ.).

Τοῦ τύπου τῶν *κεραμοσκεπῶν* ἀνεσκάφησαν περὶ τοὺς πενήτηντα τάφοι, περιέχοντες ἀνά ἓνα νεκρὸν ἕκαστος καὶ εὐτελεῖ κτερίσματα. Ἐνίοτε οἱ νεκροὶ ἦσαν ἀκτέριστοι. Διπλοῦς ἦτο μόνον ὁ τάφος 17, ὅστις περιεῖχε δύο, συγχρόνως ταφέντας, νεκρούς. Ὅκτῶ *ἀπλοῖ λάκκοι* ἀνευρέθησαν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν, καλυπτόμενοι διὰ κεράμων καὶ περιέχοντες ἀπλᾶς ταφάς. Τὰ *ταφικὰ ἀγγεῖα* (δέκα τρεῖς περιπτώσεις) ἦσαν περισσότερον συχνὰ ἐνταῦθα, διέσωζον δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ἐσωτερικόν των ὀλίγα ὄστᾶ καὶ ἐνίοτε καὶ τὸ κρανίον

Σχέδ. 5. Κόρινθος. Ἐθνικὴ ὁδός. Ἀξονομετρικὸν τάφου Λ' (Σχέδ. Στρατῆ Δεϊλάκη)

τοῦ νεκροῦ ἀκέραιον. Αἱ ἐννέα συνολικῶς ἐρευνηθεῖσαι *σαρκοφάγοι* ἦσαν πλουσιώτεροι εἰς περιεχόμενον ἀπὸ τὰς τῆς περιοχῆς Κεραμεικοῦ Β. Ἄπασαι διέσωζον τὰ ὑπολείμματα τῶν σκελετῶν καὶ ἔφερον τὰ συνήθη κτερίσματα, δακρυδόχους, ὑάλινα ἀγγεῖα, νομίσματα καὶ δακτύλιους. Αἱ πλεῖστα ἔφερον πλείονας τοῦ ἐνὸς νεκρούς. Αἱ ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2 (Σχέδ. 3· Πί ν. 68 β, ἀνω δεξιὰ) ἔφερον ἀνά ἓν χρυσοῦν ἐνώτιον, ὃ δὲ 2 καὶ περιῆπτον ἐκ κορηλίου λίθου.

Ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἀκινήτων ἀρχαίων εἰς τὴν περιοχὴν ΒΔ. τοῦ Κεραμεικοῦ Β διετηρήθησαν ὑπὸ τὴν νέαν Ἐθνικὴν ὁδόν, καλυφθέντα καταλλήλως, τὸ οἰκοδόμημα Ἄλφα καὶ ἅπαντα

τὰ πρὸς Β. τούτου οἰκοδομικὰ λείψανα μετὰ τῆς δεξαμενῆς, ἐνῶ ἐπετράπη ἡ διάλυσις τοῦ ταφικοῦ μνημείου Λάμβδα, τοῦ ὁποῦ δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ διατήρησις, δεδομένου ὅτι ὑπερέκειτο τοῦ ἐπιπέδου τῆς κατασκευαζομένης ὁδοῦ.

Εἰς τὴν περιοχὴν Κρητικῶν διετηρήθη εἰς τὸ ἀκέραιον ἡ ἀνασκαφή, τοῦ ἄξονος τῆς ὁδοῦ μεταφερθέντος ὀλίγον πρὸς Β. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιοχὰς αἱ ἀνασκαφαὶ θὰ συνεχισθοῦν.

ΕΥ. ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΥ - ΔΕΙ-ΛΑΚΗ

ΑΡΓΟΛΙΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΑΡΓΟΥΣ

1. Οἰκόπεδον Ἀποστ. Παπαδημητρίου (ὁδός Θ. Κολοκοτρώνη 17, ΒΑ. πλατείας Ἄγ. Πέτρου)

Κατὰ τὴν ἐσκαφὴν ὀρυγμάτων πρὸς οἰκοδόμησιν ἀπεκαλύφθησαν, εἰς μὲν τὸ μέσον περιπίπτου τοῦ οἰκοπέδου ταφικός πίθος ἀκέραιος, κενός, διαστ. 0,55 × 0,70 μ., εἰς δὲ τὴν ΝΑ. πλευρὰν τρεῖς τοῖχοι, ἀνήκοντες εἰς κτίσμα ἑλληνιστικῶν πιθανῶς χρόνων, κατευθύνσεως ἐκ Δ. πρὸς Α., πλ. 3,50 καὶ ἀποκαλυφθέντος μῆκ. 3 μ., τὸ ὁποῖον συνεχίζετο πρὸς Α. ὑπὸ τὴν ὁδὸν καὶ τὰς πέραν αὐτῆς οἰκοδομίας. Ἐκ τῶν τοίχων, οἱ δύο μὲν (Πί ν. 70 ζ') ἀπετελοῦντο ἐκ τριῶν δόμων κανονικῶν ὀρθογωνίων πωροπλίνθων, ὃ βόρειος δὲ, ἐξ ἀργῶν λίθων, ἀνήκε προφανῶς εἰς μεταγενεστέραν ἐπισκευήν· ἐξῶθεν τούτου περισυνελέγησαν πολλὰ μυκηναϊκὰ ὄστρακα καὶ τμήμα μυκηναϊκοῦ εἰδωλίου τύπου Φ, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν ὅτι αἱ μεταγενεστέραι κατασκευαὶ παρεβίασαν ἐνταῦθα μυκηναϊκὰ λείψανα.

2. Οἰκόπεδον Βασ. Κυμπουροπούλου (ὁδός Παρρούκα 33, ΒΑ. πλατείας Ἄγ. Πέτρου)

Εἰς τοῦτο, διαστ. 15,50 × 11,50 μ., ἀπεκαλύφθησαν: κεραμοσκεπῆς τάφος, περιέχων πῆλινον λύχνον ἑλληνιστικόν, κρατηρίσκον, ὀκτῶ δακρυδόχους (Πί ν. 70 δ) καὶ δύο χρυσοῦς δανάκας, μετὰ παραστάσεως πτηνοῦ, πιθανώτατα ἀπομιμήσεις νομισμάτων τῆς Σικυῶνος⁷, ὡς καὶ δύο γεωμετρικοὶ ταφικοὶ πίθοι. Ἐντὸς τοῦ πρώτου εὑρέθη μόνον χαλκοῦς δακτύλιος. Ὁ δεύτερος (Πί ν. 70 ε), διαστ. 0,65 × 1,30 μ., με κατεύθυνσιν περίπου ἐκ Δ. πρὸς Α., περιεῖχεν ἓνα νεκρὸν εἰς τὴν συνήθη στάσιν, ἔχοντα ὡς κτερίσματα ἀμφορέα, δίωτον σκύφον, οἰνοχοῖσκη καὶ μόνωτον κύπελλον, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ὑστεράς

7. Πρβλ. ΑΔ 22 (1967): Χρονικά, σ. 166.

Κόρινθος : α. *Αποψις τοῦ Β. τμήματος τῆς ἀνασκαφῆς πρὸς ΒΔ. τοῦ Κεραμικοῦ Β, β. *Αποψις τοῦ οἰκοδομήματος *Αλφα ἀπὸ Β.

Κόρινθος : α. Άποψις άνασκαφής πρός ΒΔ. τοϋ Κεραμεικοϋ Β, β. Περιοχή Κρητικόν. Άποψις άνασκαφής άπό ΒΔ.

Κόρινθος : α. Περιοχή Κρητικών. Ύποψις ἀρχαίας ὁδοῦ ἀπὸ Α., β. Ταφικὸν οἰκοδόμημα Λάμβδα ἐκ τῶν ἄνω